

Agnieszka Hajdukiewicz

dr, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ORCID 0000-0002-8249-2314

**OCHRONA UNIJNYCH OZNACZEŃ GEOGRAFICZNYCH
W STOSUNKACH HANDLOWYCH
UNII EUROPEJSKIEJ Z KANADĄ
W ŚWIETLE UMOWY CETA**

Wprowadzenie

Wraz z rosnącymi wymaganiami konsumentów w zakresie jakości oraz bezpieczeństwa żywności, producenci artykułów rolno-spożywczych coraz częściej decydują się na stosowanie oznaczeń geograficznych swoich produktów, wykorzystując je jako główny element strategii rozwoju i internacjonalizacji działalności przedsiębiorstw. Wyróżnianie się w stosunku do innych towarów ze względu na pochodzenie geograficzne, może stanowić cenną i stosunkowo trwałą przewagę konkurencyjną na rynku międzynarodowym, wymaga jednak zapewnienia skutecznej ochrony przed naruszeniami.

Ochrona oznaczeń geograficznych stanowi ważną i kontrowersyjną kwestię negocjacyjną w umowach handlowych nowej generacji zawieranych przez Unię Europejską. W stosunkach międzynarodowych Unia dąży do zapewnienia ścisłej ochrony oznaczeń geograficznych nie tylko w celu zwiększenia konkurencyjności producentów unijnych, ale również utrzymania europejskiego dziedzictwa kulturalnego i kulinarnego.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie i ocena najważniejszych uzgodnień przyjętych w obszarze ochrony oznaczeń geograficznych w Kompleksowej Umowie Gospodarczo-Handlowej między Unią Europejską a Kanadą (CETA), z perspektywy interesów handlowych Europy. W szczególności przeanalizowano i oceniono poziom ochrony oznaczeń geograficznych zapewniony na mocy umowy CETA oraz jej zakres i potencjalne korzyści dla unijnych producentów artykułów rolno-spożywczych.

Badania zostały przeprowadzone w oparciu o studia literaturowe, analizę aktów prawnych, – zwłaszcza tekstu umowy CETA w podsekcji C rozdziału 20., zawierającego uregulowania w zakresie własności intelektualnej, wraz z załącznikami – oraz Porozumienia w sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, TRIPS), które stanowi załącznik do porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (World Trade Organization, WTO). Dokonano również przeglądu chronionych w Unii Europejskiej oznaczeń geograficznych na podstawie informacji pozyskanych z bazy danych DOOR dla produktów rolnych i artykułów spożywczych oraz *e-Bacchus* i *e-Spirit-Drinks* w przypadku win i napojów spirytusowych.

Uzgodnienia dotyczące ochrony oznaczeń geograficznych w ramach umowy CETA wydają się być znaczącym osiągnięciem negocjacyjnym Unii Europejskiej, dzięki któremu wielu europejskich eksporterów renomowanych produktów uzyskało łatwiejszy dostęp do rynku kanadyjskiego. Jednak pewne szczegółowe rozwiązania zmniejszają wartość wynegocjowanego pakietu. Dzieje się tak, ponieważ ustalony zakres ochrony jest znacznie węższy niż w systemie unijnym i ogranicza się tylko do oznaczeń o największym znaczeniu gospodarczym. Liczne wyjątki powodują, że w przypadku niektórych unijnych oznaczeń ich ochrona na rynku kanadyjskim nie jest ścisła. Jednocześnie, mimo pewnych słabych stron przyjętych rozwiązań, umowa CETA może stanowić ważny etap w zabezpieczeniu interesów UE w obszarze własności intelektualnej, a zarazem istotny punkt odniesienia podczas negocjowania kolejnych umów handlowych.

Definicja i przesłanki ochrony oznaczeń geograficznych

Oznaczenia geograficzne (*geographical indications*, GI) są związkiem pewnego symbolu o treści geograficznej z towarem, który jest odbierany przez przeciętnego nabywcę jako zespół informacji o produkcie, w tym zwłaszcza o jego pochodzeniu z pewnego miejsca geograficznego¹. Jego niematerialna natura powstaje z chwilą wytworzenia w świadomości odbiorców pojęciowego związku danego oznaczenia

¹ R. Skubisz, *Oznaczenie geograficzne jako indywidualny znak towarowy*, [w:] *Księga pamiątkowa z okazji 85-lecia ochrony własności przemysłowej w Polsce*, red. E. Wikło, Warszawa 2003, s. 90.

z towarem, obejmującego ogół wyobrażeń o nim ze względu na jego pochodzenie z konkretnego miejsca geograficznego (miasta, regionu, państwa itp.)².

W prawie międzynarodowym funkcjonuje wiele definicji oznaczeń geograficznych i terminów pokrewnych, jednak najczęściej przywoływana jest ta zawarta w Porozumieniu TRIPS. W art. 22 ust. 1 oznaczenia geograficzne zostały zdefiniowane jako „oznaczenia, które identyfikują towar jako pochodzący z terytorium kraju członkowskiego lub regionu, lub miejsca na tym terytorium, jeżeli pewna jakość, reputacja lub inna cecha towaru jest przypisywana zasadniczo pochodzeniu geograficznemu tego towaru”³. A zatem towary nimi oznakowane wyróżniają się tym, że zawdzięczają w znacznym stopniu swoją jakość, renomę lub inne cechy pochodzeniu z określonego obszaru geograficznego. Porozumienie TRIPS ustala jednocześnie ogólne zasady i warunki ochrony oznaczeń geograficznych. Ochroną zostały objęte wszystkie rodzaje produktów: towary rolno-spożywcze, wina, napoje spirytusowe oraz produkty przemysłowe, przy czym stopień ochrony różnych kategorii towarów jest niejednakowy, a ściślejsza ochrona dotyczy wyłącznie win i produktów spirytusowych. W trakcie trwającej od 2001 r. Rundy Doha w ramach WTO, kwestia oznaczeń geograficznych stanowi jeden z trudniejszych obszarów negocjacji, w którym wyraźnie zaznaczają się rozbieżne interesy stron.

Oznaczenia geograficzne nie są wyłącznie instrumentami handlowymi czy prawnymi, ale mają charakter wielofunkcyjny⁴. Uwzględniając ich szerszy kontekst, stanowią one zintegrowaną formę rozwoju obszarów wiejskich, promując i chroniąc lokalne interesy oraz wspierając wartości, takie jak: ochrona i zrównoważony rozwój środowiska lokalnego, kultura, tradycja itp. GI mogą mieć wpływ na całe łańcuchy dostaw, a nawet na rozwój innych produktów i usług w regionie, tym samym sprzyjając tworzeniu się klastrów przedsiębiorstw i przyspieszając procesy integracji obszarów wiejskich. Mogą stanowić ważny element pakietu kompleksowych, sprawiedliwych i prorynkowych rozwiązań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Jednocześnie są przejawem tzw. globalizacji, która zakłada nierozzerwalność wymiaru globalnego i lokalnego. Produkty z oznaczeniami geograficznymi konkurują na rynkach światowych, a jednocześnie wspierają lokalną kulturę i gospodarkę. Ich wpływ ujawnia się w takich obszarach jak: ekonomia i rynek, zatrudnienie, zarządzanie regionalne, środowisko naturalne czy kultura⁵.

² E. Całka, *Geograficzne oznaczenia pochodzenia*, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 14 C: *Prawo własności przemysłowej*, red. R. Skubisz, Warszawa 2017, s. 7.

³ World Trade Organization, *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, Part II: *Standards Concerning the Availability, Scope and Use of Intellectual Property Rights*, Section 3: *Geographical Indications*, 2009, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04b_e.htm#3 [dostęp: 10.01.2019].

⁴ G. Belletti, A. Marescotti, J.-M. Touzard, *Geographical Indications, Public Goods, and Sustainable Development: The Roles of Actors' Strategies and Public Policies*, „World Development” 2017, Vol. 98, s. 45, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2015.05.004>.

⁵ D. Giovannucci, T. Josling, W. Kerr, B. O'Connor, M.T. Yeung, *Guide to Geographical Indications. Linking Products and Their Origins*, Geneva 2009, s. 27.

W celu osiągnięcia korzyści z wykorzystania oznaczeń geograficznych niezbędne jest istnienie silnego krajowego i międzynarodowego systemu ochrony GI. Rozwój oznaczeń geograficznych wiąże się z dużym wysiłkiem marketingowym i wymaga znacznych nakładów finansowych, ponoszonych głównie przez sektor prywatny i osoby fizycznie. Zapobieganie nadużyciom związanym z ich stosowaniem ma bardzo duże znaczenia dla ochrony wizerunku i reputacji m.in. firm oraz dochodów ich właścicieli. Bez w pełni egzekwowanych praw własności, oznaczenia geograficzne mogą utracić w świadomości konsumentów związek z miejscem pochodzenia, co może znacznie obniżyć wartość znakowanych nimi towarów. Przy czym zagrożenie stanowią nie tylko konkurenci spoza danego obszaru geograficznego, którzy imitują produkty, a następnie sprzedają je jako autentyczne, wprowadzając w błąd konsumentów, ale również wytwórcy działający na określonym terytorium geograficznym, którzy oferują produkty nie spełniające odpowiednich standardów, co może podważyć pozytywne wyobrażenia konsumentów na temat jakości produktów pochodzących z danego obszaru. Dlatego stworzenie ram prawnych, zapobiegających nadużyciom w odniesieniu do stosowania oznaczeń geograficznych, przynosi korzyści zarówno konsumentom, jak i różnego typu podmiotom gospodarczym z regionu ich pochodzenia (producentom, przetwórcom, pośrednikom handlowym, przemysłowi turystycznemu itp.).

Wśród wielu różnych krajowych systemów ochrony oznaczeń geograficznych możemy wyróżnić dwa dominujące podejścia⁶:

- niezależny (*sui generis*) system specjalnych uregulowań dotyczących oznaczeń geograficznych, w którym są one traktowane jako specyficzne i odrębne prawo własności intelektualnej;
- ochronę oznaczeń geograficznych w ramach istniejącego systemu ochrony znaków towarowych, którego przepisy dotyczące oznaczeń geograficznych są jego częścią składową i w którym GI są uznawane za rodzaj znaków towarowych.

Pierwszy system ochrony ma zastosowanie m.in. w Unii Europejskiej, a drugi – w USA i Kanadzie.

Cele polityki handlowej Unii Europejskiej w obszarze oznaczeń geograficznych

Unia Europejska posiada rozbudowane, specjalne (*sui generis*) prawodawstwo dotyczące oznaczeń geograficznych, którego rozwój następował stopniowo, wraz ze wzrostem zainteresowania konsumentów kwestiami jakości żywności. Za główne cele ochrony GI uznaje się: zapewnienie rolnikom i producentom godziwego

⁶ H.V.J Moir, *Understanding EU Trade Policy on Geographical Indications*, „Journal of World Trade” 2017, Vol. 51, Issue 6, s. 1021.

dochodu z tytułu właściwości i cech danego produktu lub sposobu jego wytwarzania oraz dostarczenie jasnych informacji na temat produktów, których określone cechy mają związek z pochodzeniem geograficznym, co ma pozwolić konsumentom na podejmowanie bardziej świadomego wyboru podczas zakupów⁷. W ramach unijnego reżimu ochrony oznaczeń geograficznych, z wyłączeniem win i napojów alkoholowych, chronionych jest obecnie (stan na 1.01.2019 r.) 1441 oznaczeń⁸: 747 stanowią Chronione Oznaczenia Geograficzne, 635 Chronione Nazwy Pochodzenia, a 59 – niezaliczane do oznaczeń geograficznych *sensu stricto* – Gwarantowane Tradycyjne Specjalności⁹. Na mocy odrębnych przepisów ochroną objętych jest 2906 nazw win pochodzących zarówno z Unii Europejskiej, jak i krajów trzecich, a także 270 nazw napojów spirytusowych¹⁰.

W polityce zagranicznej, w odniesieniu do oznaczeń geograficznych, Unia Europejska stawia sobie trzy główne cele:

- utworzenie wielostronnego systemu rejestracji chronionych oznaczeń geograficznych;
- rozszerzenie zakresu ochrony przyznanej w ramach porozumienia TRIPS winom i napojom spirytusowym na inne produkty rolne i wyroby kulturowe;
- unieważnienie znaków towarowych, które zawierają unijne nazwy geograficzne, będące w użyciu przed rejestracją znaków towarowych w krajach trzecich oraz stopniowe wycofywanie się wcześniejszych użytkowników z krajów trzecich ze stosowania chronionych w UE nazw pochodzenia, które zostały uznane w tych krajach za rodzajowe.

Na rynkach zagranicznych duży problem stanowi fakt, że europejskie nazwy lub ich homonimy są często traktowane jako nazwy rodzajowe, podczas gdy w Unii Europejskiej są one chronionymi oznaczeniami geograficznymi. W rezultacie ewentualnego „cofnięcia” praw do posługiwania się tymi oznaczeniami, nazwy te nie mogłyby być nadal używane przez innych producentów, z wyjątkiem tych, którzy zarejestrowali oznaczenie i otrzymali ochronę GI w ramach systemu UE. Unia domaga się zwłaszcza wyeliminowania stosowania takich terminów

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Dz. Urz. Unii Europejskiej L 343/1 z 14.12.2012.

⁸ DOOR Database, European Commission, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?locale=pl> [dostęp: 10.01.2019].

⁹ Główna różnica pomiędzy unijnymi oznaczeniami Chronionej Nazwy Pochodzenia a Chronionego Oznaczenia Geograficznego polega na tym, że w przypadku ChNP wszystkie trzy etapy procesu produkcyjnego (produkcja, przetwarzanie lub przygotowanie do sprzedaży) muszą mieć miejsce na określonym obszarze geograficznym, a w przypadku ChOG obligatoryjnie tylko jeden. Z kolei Gwarantowaną Tradycyjną Specjalność można wytwarzać wszędzie, ale z zastosowaniem tradycyjnych metod produkcji, tradycyjnych surowców lub składników.

¹⁰ *E-Bacchus* Database, European Commission, 2018, http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e_bacchus/index.cfm?event=statistics&language=EN i *E-Spirit-Drinks* Database, European Commission, 2018, <http://ec.europa.eu/agriculture/spirits/index.cfm?event=searchIndication> [dostęp: 10.01.2019].

jak: „w rodzaju”, „w typie”, „w stylu” i „imitacja”, które sugerują podobieństwo do zarejestrowanych oznaczeń geograficznych (np: „w rodzaju *Roquefort*” lub „typu *Feta*”).

Unia Europejska postuluje również, aby partnerzy handlowi zapewnili odpowiednie struktury i procedury administracyjne służące ochronie oznaczeń geograficznych oraz stworzyli warunki do współistnienia GI z zarejestrowanymi znakami towarowymi tam, gdzie nie jest możliwe ich natychmiastowe unieważnienie.

Dążenia te wynikają z żywotnych interesów UE, z terytorium której wywodzi się wiele renomowanych oznaczeń geograficznych. Unia dąży w ten sposób do zabezpieczenia interesów gospodarczych swoich przedsiębiorców, poprzez zapewnienie produktom objętym renomowanymi oznaczeniami geograficznymi lepszego dostępu do rynków zagranicznych. Jednocześnie podkreśla, iż jej priorytetem jest utrzymanie europejskiego dziedzictwa kulturalnego i kulinarnego. Interesy te determinują unijne stanowisko negocjacyjne zarówno w rozmowach wielostronnych, jak i podczas negocjowania bilateralnych umów handlowych. Przy czym postulaty dotyczące stworzenia światowego rejestru GI są formułowane głównie na wielostronnym forum WTO, natomiast oczekiwania w odniesieniu do zagwarantowania unijnym oznaczeniom wyłączności ich stosowania są artykułowane przede wszystkim w negocjacjach umów bilateralnych.

Oznaczenia geograficzne jako kwestia negocjacyjna w umowie CETA

W dniu 21 września 2017 r. częściowo weszła w życie Kompleksowa Umowa Gospodarczo-Handlowa (*Comprehensive Economic and Trade Agreement*, CETA) między Unią Europejską a Kanadą. CETA stanowi umowę nowej generacji, co oznacza, że wykracza poza redukcję cel i dotyczy również innych obszarów we wzajemnej współpracy handlowo-inwestycyjnej¹¹.

Kwestia oznaczeń geograficznych została uwzględniona w sekcji dotyczącej własności intelektualnej, w części handlowej umowy CETA, znajdującej się w obszarze wyłącznych kompetencji UE, która weszła tymczasowo w życie i oczekuje na ratyfikację przez wszystkie państwa członkowskie Unii.

Podobnie jak w przypadku innych umów handlowych, od momentu rozpoczęcia negocjacji CETA, Unia uznała swoje oznaczenia geograficzne za jedną z priorytetowych kwestii w trakcie trwania rozmów. Ponieważ Kanada już wcześniej zapewniła ochronę unijnym oznaczeniom geograficznym w odniesieniu do win i napojów alkoholowych (na podstawie bilateralnej umowy z 2004 r.), postulaty UE dotyczyły rozszerzenia tej ochrony na produkty rolne i środki spożywcze. W trakcie negocjacji w listopadzie 2012 r. w prasie ujawniono listę

¹¹ Komisja Europejska, *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)*, https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/index_pl.htm [dostęp: 20.01.2019].

36 domniemanych sytuacji konfliktowych między unijnymi oznaczeniami pochodzenia a oznaczeniami stosowanymi w Kanadzie¹². Z 36 pozycji 15 dotyczyło sporów między unijnymi GI a kanadyjskimi nazwami rodzajowymi (np. *Roquefort, Feta, Asiago, Fontina*), a 8 stanowiło konflikty między unijnymi oznaczeniami geograficznymi a znakami towarowymi zarejestrowanymi przez kanadyjskich producentów lub przez podmioty z krajów trzecich (np. *Prosciutto di Parma, Prosciutto di S. Daniele, Prosciutto Toscano, Gorgonzola*). Zdecydowana większość pozycji na liście dotyczyła serów i produktów mięsnych, należących do najważniejszych sektorów przemysłu spożywczego po obu stronach Atlantyku. Negocjacje były trudne, gdyż rynki rolno-spożywcze tradycyjnie należą do silnie chronionych przed konkurencją zagraniczną. Ponadto strony umowy w tym obszarze mają w dużej mierze rozbieżne cele – o ile Unia Europejska dąży do jak najściślejszej ochrony oznaczeń geograficznych, o tyle strona kanadyjska postuluje przyjęcie w tym zakresie bardziej elastycznych rozwiązań. Tym samym występuje w obronie interesów swoich przedsiębiorstw, stosujących od wielu lat europejskie nazwy pochodzenia i często podkreślających w swoich działaniach marketingowych europejskie tradycje przygotowywania żywności, które zostały przeniesione na rynek kanadyjski przez imigrantów. Dodatkowo obie strony są dla siebie ważnymi partnerami w handlu rolno-spożywczym.

Główne trendy w handlu produktami rolno-spożywczymi między Unią Europejską a Kanadą

W ostatniej dekadzie w handlu artykułami rolno-spożywczymi między UE a Kanadą odnotowano wzrost obrotów, a tempo wzrostu było wysokie zwłaszcza w sprzedaży unijnych towarów na rynek kanadyjski. Dynamika eksportu rolno-spożywczego była wyższa niż dynamika eksportu UE ogółem na ten rynek. Kanada ma relatywnie mały udział w całkowitym eksporcie Unii, jednak udział artykułów rolno-spożywczych w nim jest dość znaczący (niemal 10%) i wyższy niż dla całego handlu Unii. Kanada zajmuje 10 miejsce wśród rynków eksportowych dla unijnych artykułów rolno-spożywczych w handlu zewnętrznym UE, przy czym pierwsze miejsce zajmują Stany Zjednoczone wchodzące wraz z Kanadą w skład ugrupowania NAFTA, co wydaje się wskazywać na duży potencjał rozwoju relacji transatlantyckich.

Bilans handlu artykułami rolno-spożywczymi z Kanadą jest dla Unii Europejskiej dodatni. W ostatnich latach średnia dynamika eksportu była wyższa niż importu, a w 2017 r. odnotowano spadek importu (tabela 1). Udział produktów

¹² C. Viju, *CETA and Geographical Indicators: Why a Sensitive Issue?*, *Canada-Europe Transatlantic Dialogue: Seeking Transnational Solutions to 21st Century Problems*, CETA Policy Briefs Series, October 2013, https://carleton.ca/canadaeurope/wp-content/uploads/CETD_CETA-policy-brief_GIs_Viju.pdf [dostęp: 10.01.2019].

rolno-spożywczych zarówno w całkowitym handlu z Kanadą, jak i w handlu rolno-spożywczym UE był wyższy w eksporcie.

Tabela 1. Handel artykułami rolno-spożywczymi Unii Europejskiej z Kanadą w latach 2013–2017

	2013	2014	2015	2016	2017	Zmiana 2017/2016	Udział w całkowitym handlu rolno- -spożywczym UE-28 w 2017 r.	Udział w całkowitym handlu UE28 – Kanada w 2017 r.
	w mln EUR					w %		
Eksport produktów rolno-spożywczych z UE do Kanady	3001	3131	3419	3449	3561	3,3	2,6	9,5
Import produktów rolno-spożywczych z UE do Kanady	1923	2250	2237	2253	2237	-0,7	1,9	7,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development, *Agri-Food Trade Statistical Factsheet European Union – Canada*, Brussels 2018.

Tabela 2. Najważniejsze grupy towarowe w eksporcie Unii Europejskiej do Kanady w latach 2013–2017

Grupa towarowa	2013	2014	2015	2016	2017	Udział w całkowitym eksporcie rolno- -spożywczym w 2017 r.	Zmiana 2017/2016
	eksport w mln EUR					eksport w %	
Wino, wermut, cydr i ocet	806	755	821	837	912	25,6	9,0
Napoje spirytusowe i likiery	284	292	342	316	333	9,4	5,4
Czekolada, słodycze i lody	222	230	248	260	264	7,4	1,5
Makaron, ciasto, herbatniki i chleb	192	184	182	189	214	6,0	13,2
Piwo	217	209	224	209	211	5,9	1,0
Przetwory z warzyw, owoców lub orzechów	106	108	114	129	136	3,8	5,4
Sery	121	121	120	125	132	3,7	5,6
Oliwa z oliwek	88	103	103	132	125	3,5	-5,3
Skóry surowe, skórki i skóry futerkowe	152	239	233	168	117	3,3	-30,4
Wody i napoje bezalkoholowe	80	86	97	104	110	3,1	5,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development..., *op. cit.*

W eksporcie rolno-spożywczym na rynek kanadyjski najważniejszymi grupami towarów są wina i napoje spirytusowe (tabela 2). Relatywnie duży

udział mają czekolady i słodycze oraz piwo. Do ważnych pozycji eksportowych należą również sery i oliwa z oliwek. Najwyższą dynamiką cechował się eksport makaronów i ciast, a największy spadek wystąpił w eksporcie tradycyjnych produktów eksportowych – skór i futer, których wytwarzanie jest współcześnie silnie krytykowane przez obrońców zwierząt.

Zakres ochrony oznaczeń geograficznych w umowie CETA

Kwestii oznaczeń geograficznych poświęcono podsekcję C 20. rozdziału umowy CETA dotyczącego własności intelektualnej. W art. 20.16 umowy zdefiniowano oznaczenia geograficzne, które są przedmiotem tego porozumienia. Zapisano w nim, że „oznaczenie geograficzne to nazwa, którą określa się produkt rolny lub spożywczy jako pochodzący z terytorium Strony lub z regionu bądź miejsca na tym terytorium, w przypadku gdy określona jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna tego produktu wynika w głównej mierze z tego pochodzenia geograficznego” a „kategoria produktów oznacza kategorię produktów wskazaną w załączniku 20-C”¹³ do umowy. Takie ujęcie oznaczeń geograficznych jest częściowo zbieżne z ich definicją zawartą w art. 22 Porozumienia TRIPS WTO. Podobnie jak w umowie TRIPS, przyjęto, że podstawą uznania nazwy danego produktu za oznaczenie geograficzne jest stwierdzenie, że jego cechy wynikają „w głównej mierze” z pochodzenia geograficznego. Główną różnicą jest natomiast fakt, że w umowie TRIPS określono, że mogą to być nazwy produktów zarówno pochodzenia rolniczego, jak i nierolniczego, natomiast w umowie CETA pojęcie oznaczenia geograficznego dotyczy wyłącznie produktów rolnych lub spożywczych. Ogranicza to zakres ochrony na zasadach przyjętych w ramach CETA wyłącznie do towarów rolno-spożywczych, z wyłączeniem produktów przemysłowych.

Innym ograniczeniem jest stwierdzenie w art. 20.17, że postanowienia umowy mają zastosowanie wyłącznie do oznaczeń geograficznych identyfikujących produkty należące do klas produktów określonych w załączniku nr 20-C do umowy¹⁴. Wyszczególniono w nim 22 kategorie produktów, wśród których znajdują się zarówno ważne kategorie eksportowe, takie jak sery czy świeże, zamrożone i przetworzone mięsa, jak i mające niewielki udział w unijnym eksporcie rolno-spożywczym olejki eteryczne czy ocet. Ten wykaz klas produktów nie w pełni odpowiada zakresowi ochrony w UE, gdyż w systemie unijnym ochronie mogą również podlegać nazwy takich produktów podstawowych, jak: bawełna, wełna, wiklina, len, skóra, futro i pierze, czego nie zapewnia CETA. Używanie

¹³ *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA) między Kanadą, z jednej strony, a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony*, Dz. Urz. Unii Europejskiej, L 11/23, 14.1.2017, s. 139, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A0114\(01\)&from=PL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A0114(01)&from=PL) [dostęp: 18.01.2019].

¹⁴ *Ibidem*.

oznaczeń geograficznych w stosunku do towarów spoza tych kategorii nie podlega ochronie w ramach tej umowy.

Uzgodnienia umowy CETA mają wyłącznie zastosowanie do oznaczeń geograficznych produktów pochodzących z terytorium UE lub regionu bądź miejsca na tym terytorium, które zostały wymienione w części A załącznika 20-A do umowy, a także do oznaczeń geograficznych produktów pochodzących z Kanady lub regionu bądź miejsca na jej obszarze, które zostały zawarte w części B tego załącznika. W momencie wejścia w życie umowy CETA w załączniku w części A znajdowało się 171 oznaczeń (bez win i napojów spirytusowych, których wykaz nie obejmował), natomiast załącznik w części B nie zawierał żadnego kanadyjskiego oznaczenia. Zakres ochrony na podstawie umowy CETA jest więc znacznie ograniczony, gdyż objęto nią zaledwie ok. 12% wszystkich oznaczeń geograficznych artykułów spożywczych chronionych w systemie Unii Europejskiej.

Jednocześnie jednak nazwy te były wcześniej słabo chronione lub w ogóle nie mogły zaistnieć na rynku kanadyjskim, dlatego z pewnością można mówić o dużym postępie w tej dziedzinie, zwłaszcza, że ochroną objęto najważniejsze unijne GI, mające największe znaczenie gospodarcze i najwyższy udział w eksporcie rolno-spożywczym UE. Przykłady chronionych oznaczeń zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 3. Wybrane oznaczenia geograficzne podlegające ochronie w ramach umowy CETA

Produkt	Pochodzenie	Kategoria	Produkt	Pochodzenie	Kategoria
<i>Danablu</i>	Dania	sery	<i>Schwarzwälder Schinken</i>	Niemcy	świeże, zamrożone i przetworzone mięso
<i>Edam Holland</i>	Niderlandy	sery	<i>Nürnberger Lebkuchen</i>	Niemcy	wyroby cukiernicze i piekarskie
<i>Roquefort</i>	Francja	sery	<i>Spreewälder Gurken</i>	Niemcy	produkty ze świeżych i przetworzonych warzyw
<i>Camembert de Normandie</i>	Francja	sery	<i>Queijo S. Jorge</i>	Portugalia	sery
<i>Canards à foie gras du Sud-Ouest: Gasconne</i>	Francja	świeże, zamrożone i przetworzone mięso	<i>Ananás dos Açores / S. Miguel</i>	Portugalia	świeże i przetworzone owoce i orzechy
<i>Huile essentielle de lavande de Haute-Provence</i>	Francja	olejki eteryczne	<i>Chouriço de Portalegre</i>	Portugalia	świeże, zamrożone i przetworzone mięso
<i>Brie de Meaux</i>	Francja	sery	<i>České pivo</i>	Republika Czeska	piwo
<i>Emmental de Savoie</i>	Francja	sery	<i>Szegedi szalami</i>	Węgry	świeże, zamrożone i przetworzone mięso

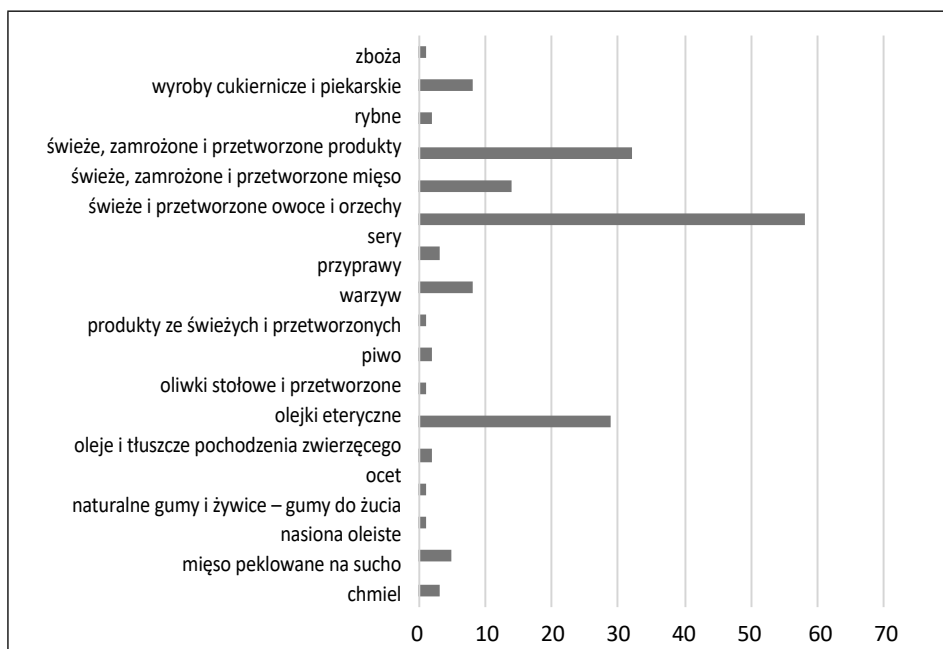
Produkt	Pochodzenie	Kategoria	Produkt	Pochodzenie	Kategoria
Ελαιόλαδο Καλαμάτας	Grecja	oleje i tłuszcze pochodzenia zwierzęcego	<i>Tiroler Speck</i>	Austria	świeże, zamrożone i przetworzone mięso
Φέτα*	Grecja	sery	<i>Aceto balsamico Tradizionale di Modena</i>	Włochy	ocet
<i>Turrón de Alicante</i>	Hiszpania	wyroby cukiernicze i piekarskie	<i>Prosciutto di Parma</i>	Włochy	mięso peklowane na sucho
<i>Jamón de Huelva</i>	Hiszpania	świeże, zamrożone i przetworzone mięso	<i>Parmigiano Reggiano</i>	Włochy	sery

* ochrona w ograniczonym zakresie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika 20-A do umowy CETA, *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)...*, op. cit.

Jak można zauważyć na wykresie 1, najwięcej oznaczeń geograficznych chronionych na podstawie umowy CETA należy do kategorii sery (58). Na drugim miejscu znajduje się świeże, zamrożone i przetworzone mięso (32), a następnie oleje i tłuszcze pochodzenia zwierzęcego (29).

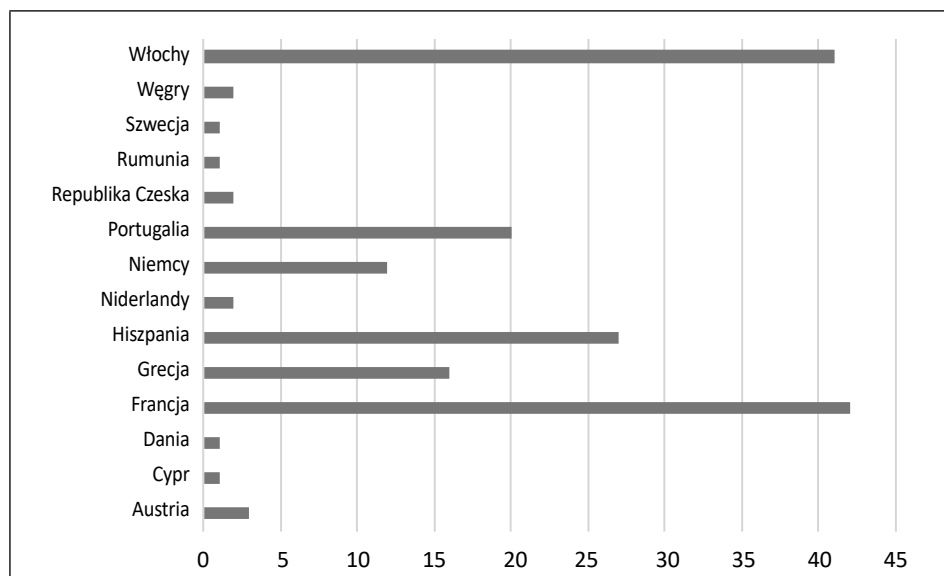
Wykres 1. Liczba unijnych oznaczeń geograficznych chronionych w ramach CETA w dniu wejścia umowy w życie według kategorii produktów

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika 20-A do umowy CETA, *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)...*, op. cit.

Biorąc pod uwagę strukturę geograficzną, najwięcej GI chronionych w ramach CETA pochodzi z Francji (42), Włoch (41) oraz Hiszpanii (27) i Portugalii (20). Pojedyncze oznaczenia geograficzne pochodzą z Rumunii, Austrii, Cypru, Danii i Szwecji (wykres 2). Struktura chronionych oznaczeń w ramach CETA jest zbliżona, jednak nie identyczna ze strukturą chronionych oznaczeń w systemie wewnętrznym UE, gdyż w systemie tym najwięcej GI pochodzi z Włoch. Francja znajduje się na drugim miejscu przed Hiszpanią, Portugalią i Grecją¹⁵. Na liście oznaczeń geograficznych objętych ochroną w ramach CETA nie ma żadnego polskiego oznaczenia geograficznego, mimo że Polska należy do krajów z relatywnie dużą liczbą chronionych oznaczeń geograficznych na terytorium UE (znajduje się pod tym względem na 8. miejscu wśród państw członkowskich). Choć wcześniej wspomniano, że ochrona w ramach CETA dotyczy oznaczeń o największym znaczeniu gospodarczym dla UE, a polskie oznaczenia do nich nie należą, to na liście zamieszczonej w załączniku 20-A do umowy CETA figurują oznaczenia geograficzne z Rumunii, Danii, Austrii czy Szwecji, a więc krajów nie mających długich tradycji w ich ochronie.

Wykres 2. Liczba unijnych oznaczeń geograficznych chronionych w ramach CETA w dniu wejścia umowy w życie według krajów pochodzenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika 20-A do umowy CETA, *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)...*, *op. cit.*

Warto podkreślić, że oprócz oznaczeń geograficznych produktów rolnych i środków spożywczych chronionych w ramach CETA, na mocy wcześniejszej

¹⁵ DOOR Database, *op. cit.*

bilateralnej umowy między UE a Kanadą, zawartej w dniu 16 września 2003 r., chronione są również GI niektórych win i wyrobów spirytusowych. Należą do nich m.in.: *Chianti, Porto, Rioja, Bordeaux, Claret, Madera* czy *Malaga*. W tym przypadku ochrona była wprowadzana etapami, z których ostatni zakończył się 31 grudnia 2013 r., kiedy to nazwy *Chablis, Champagne, Port/Porto* i *Sherry* utraciły status nazw rodzajowych na rynku kanadyjskim. Taka sytuacja miała również miejsce w odniesieniu do niektórych napojów spirytusowych. Dotyczyło to takich nazw jak: *Grappa, Ouzo, Jägertee, Korn* i *Pacharan*, które miały być stopniowo wycofywane z listy nazw rodzajowych w ciągu 2 lat od wejścia w życie poprzedzającej CETA bilateralnej umowy.

Główne zasady ochrony oznaczeń geograficznych w ramach CETA

Obie strony umowy zobowiązały się do wprowadzenia i przestrzegania we wzajemnych stosunkach handlowych określonych zasad i przepisów dotyczących ochrony oznaczeń geograficznych wymienionych w załączniku 20-A do umowy. W art. 20.19 ust. 2. określono, że zabronione jest stosowanie oznaczenia geograficznego w odniesieniu do produktu, który nie pochodzi z miejsca pochodzenia przypisanego temu oznaczeniu geograficznemu, albo pochodzi z takiego miejsca, ale nie został wyprodukowany bądź wytworzony zgodnie z odpowiednimi przepisami drugiej strony umowy¹⁶. Ponadto, na mocy tego samego art. 20.19 ust. 2, nie wolno stosować żadnych sposobów i środków oznaczania lub przedstawiania towaru, które wprowadzają odbiorców w błąd co do pochodzenia geograficznego tego towaru, wskazując lub sugerując, że towar ten pochodzi z obszaru geograficznego innego niż rzeczywiste miejsce pochodzenia¹⁷. Zabronione jest również wszelkie inne wykorzystywanie oznaczeń geograficznych, które jest aktem nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 10a Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej uzgodnionej w Sztokholmie w dniu 14 lipca 1967 r.

Co istotne, wprowadzono zakaz używania takich oznaczeń nawet w przypadkach, gdy zostało wskazane prawdziwe pochodzenie produktu lub oznaczenie geograficzne jest podane w wersji przetłumaczonej, bądź towarzyszą mu takie określenia jak: „w rodzaju”, „typu”, „w stylu”, „na wzór” itp. Zabronione jest więc np. używane oznaczenia w brzmieniu „*Roquefort-style cheese*”¹⁸.

Przepisy te wprowadzają stosunkowo wysoki poziom ochrony unijnych nazw pochodzenia, co można uznać za istotny sukces Unii w negocjacjach umowy CETA. Wcześniej unijne oznaczenia geograficzne nie były chronione na rynku kanadyjskim, poza przypadkami, kiedy korzystały z ochrony jako

¹⁶ *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)...*, op. cit., s. 140.

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ Komisja Europejska, *CETA – rozdział po rozdziale*, 2019, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-chapter-by-chapter/index_pl.htm [dostęp: 18.01.2019].

zarejestrowane znaki towarowe. Jednak dla wielu z nich dostęp do rynku był zamknięty, gdyż ich nazwy pochodzenia zostały zarejestrowane przez podmioty kanadyjskie lub przedsiębiorców z krajów trzecich. Przykładem może być oznaczenie „*Prosciutto di Parma*”, którego administrator – *Consorzio del Prosciutto di Parma* – nie uzyskał praw do jego używania w Kanadzie, a zatem oznaczone nim produkty nie mogły być sprzedawane na rynku tego kraju, ponieważ wcześniej kanadyjska firma *Maple Leaf Foods* zarejestrowała tam znak towarowy „*Parma*” i oznaczała nim swoje wędliny, sprzeciwiając się zarejestrowaniu nazwy europejskiego konkurenta. Przez wiele lat wyroby europejskie w Kanadzie musiały być sprzedawane jako „*The Original Prosciutto*”. Dopiero wraz z wejściem w życie umowy CETA szynka z oznaczeniem „*Prosciutto di Parma*” mogła zostać wprowadzona do sieci dystrybucji w Kanadzie. Innym bardzo korzystnym dla Unii rozwiązaniem jest również uzyskanie ochrony unijnych nazw pochodzenia, które zostały wcześniej uznane w Kanadzie za rodzajowe (np. *camembert* lub *brie*) i które nie mogły być chronione w oparciu o przepisy prawa znaków towarowych z powodu braku charakteru odróżniającego.

Osobną kwestią uregulowaną w umowie jest podejście do tzw. homonimicznych oznaczeń geograficznych, czyli oznaczeń geograficznych mających jednakowe brzmienie z innymi GI, lecz pochodzących z różnych miejsc o tej samej nazwie, zwykle położonych w różnych krajach. W art. 20.20 umowy CETA postanowiono, że w przypadku gdy homonimiczne oznaczenia geograficzne wchodzą w zakres tej samej kategorii produktów, każda ze stron określa praktyczne warunki, na podstawie których będą one rozróżniane, uwzględniając przy tym konieczność zapewnienia sprawiedliwego traktowania zainteresowanych producentów, dążąc zarazem do uniknięcia sytuacji, w której konsumenci mogliby zostać wprowadzeni w błąd. Przykładowo: gdyby w Kanadzie w miejscowości o nazwie *Meaux* znaleźli się producenci, którzy chcieliby wyprodukować ser *brie* i nazwać go „*Brie de Meaux*” (czyli tak samo jak brzmi chroniona w ramach CETA nazwa pochodzenia z francuskiego miasta *Meaux*), decyzja, czy byłoby to możliwe, wymagałaby uwzględnienia interesów producentów i konsumentów tego produktu¹⁹. Ponadto jeżeli któraś ze stron umowy zamierzałaby wprowadzić ochronę oznaczenia geograficznego określającego produkt pochodzący z terytorium kraju trzeciego, a oznaczenie to miałoby homonimiczne brzmienie z oznaczeniem geograficznym drugiej strony dla tej samej kategorii produktów, jest ona zobowiązana do wcześniejszego skonsultowania się z drugą stroną umowy w tej sprawie.

¹⁹ Canada-European Union Comprehensive Economic and Trade Agreement – Canadian Statement on Implementation, Government of Canada, 2019, https://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/canadian_statement-enonce_canadien.aspx?lang=eng#a25 [dostęp: 18.01.2019].

Wyjątki od postanowień dotyczących ochrony oznaczeń geograficznych

Postanowienia porozumienia CETA odnoszące się do oznaczeń geograficznych są znaczącym postępowaniem w ochronie unijnych oznaczeń na rynku kanadyjskim. Jednocześnie jednak umowa przewiduje dość liczne wyjątki od przyjętych zasad. W szczególności w art. 20.21 wprowadzono większą elastyczność w zakresie stosowania niektórych oznaczeń geograficznych na rynku kanadyjskim²⁰. Od Kanady nie wymaga się m.in., aby zakazała stosowania określeń, takich jak: „w rodzaju”, „typu”, „w stylu”, „na wzór” itp., w odniesieniu do kilku nazw serów wymienionych w załączniku 20-A. Dotyczy to serów: *Feta* (*Φέτα*), *Munster*, *Asiago*, *Fontina*, *Gorgonzola*. Oznacza to, że nadal można np. stosować określenie „ser w stylu feta”. Warunkiem jest jednak czytelne i wyraźne oznaczenie faktycznego pochodzenia geograficznego danego produktu.

Ponadto kanadyjscy producenci wymienionych serów oraz ich następcy prawni mogą nadal wykorzystywać te nazwy, nawet bez określeń „w rodzaju”, „typu”, „w stylu”, jeśli wykorzystywali te oznaczenia do celów komercyjnych przed dniem 18 października 2013 r. Postanowienia umowy dopuszczają również – na zasadzie wyjątku – możliwość dalszego stosowania w pięcioletnim okresie przejściowym oznaczenia *Nürnberger Bratwürste* z kategorii „świeże, zamrożone i przetworzone mięso”, przez każdą osobę oraz jej następców prawnych, jeśli stosowali oni te oznaczenia przez co najmniej pięć lat przed wspomnianą datą. Z kolei dla niektórych GI produktów należących do kategorii „mięso peklowane na sucho” i „sery”, producenci i ich następcy mogą stosować je nadal w pięcioletnim okresie przejściowym, pod warunkiem, że stosowali je przez co najmniej dziesięć lat przed dniem 18 października 2013 r. Do tych nazw należą ser *Beaufort* oraz sucha szynka *Jambon de Bayonne*.

Tego typu wyjątki były ustępstwem na rzecz Kanady, która argumentowała, że zobowiązanie do ochrony unijnych oznaczeń na ogólnych zasadach oznaczałoby dla wielu przedsiębiorstw kanadyjskich konieczność rezygnacji ze stosowanych od wielu lat marek posiadających wartość handlową, co skutkowałoby spadkiem sprzedaży (krajowej i zagranicznej) oraz dochodów. Z kolei utrzymanie się na rynku po ewentualnej zmianie nazw produktów wymagałoby od nich znaczących inwestycji i dużych wysiłków marketingowych. Wydaje się jednak, że wyrażenie zgody na te odstępowania od reguły, w odniesieniu do wybranych nazw pochodzenia, może istotnie zmniejszać wartość wynegocjowanych rozwiązań w obszarze oznaczeń geograficznych dla strony unijnej. Podczas zebrania Komitetu CETA ds. Oznaczeń Geograficznych w dniu 17 maja 2018 r. Unia Europejska sygnalizowała pewne problemy z wprowadzaniem tych przepisów

²⁰ *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)...*, op. cit., s. 141.

w życie²¹. W szczególności wyraziła obawy dotyczące niewystarczających procedur związanych z operacjonalizacją wyjątków od praw do ochrony dla oznaczeń wyszczególnionych w art. 20.21 CETA. Strona unijna argumentowała, że jej zdaniem Kanada musi opracować listę przedsiębiorstw uprawnionych do korzystania z tych wyjątków, ponieważ taki wykaz jest wymagany w ramach działań administracyjnych, niezbędnych do zapewnienia właściwego wdrożenia przepisów CETA. Kanada wyjaśniła, że jej zdaniem wprowadzenie w życie uregulowań CETA w sprawie wspomnianych wyżej terminów nie wymaga przygotowania takiego wykazu i w żadnym przypadku nie stanowiło to części ostatecznego wynegocjowanego umowy. Wydaje się zatem, że w odniesieniu do kilku unijnych oznaczeń (m.in. *Feta*, *Gorgonzola*) trudno będzie zapewnić pożądany stopień ich ochrony na rynku kanadyjskim.

Innym wyjątkiem, który sprawił, że Unii nie udało się w pełni zrealizować celów polityki zagranicznej w tym zakresie jest zamieszczenie w umowie (art. 20.21, ust. 5) klauzuli koegzystencji systemu *sui generis* Unii Europejskiej i systemu znaków towarowych Kanady. Zapewnia ona ważność i prawo do używania znaków towarowych zawierających oznaczenia geograficzne, jeśli znaki towarowe zostały zgłoszone, zarejestrowane lub użyte przed określoną datą, którą jest albo dzień wejścia w życie właściwej podsekcji umowy CETA, albo dzień, w którym dane oznaczenie geograficzne zostało dodane do listy w załączniku do umowy²². Te przypadki mogą dotyczyć zarówno użytkowników krajowych, jak i zagranicznych, działających na rynku kanadyjskim.

Oznacza to, że Unii Europejskiej nie udało się doprowadzić do unieważnienia wcześniej zarejestrowanych znaków towarowych, które zawierają w sobie oznaczenie geograficzne drugiej strony lub składają się z niego. Zakazano jedynie ich nowych rejestracji, o ile jest to dozwolone na mocy prawodawstwa danej strony. Na mocy tych przepisów obie wspomniane wcześniej nazwy: „*Prosciutto di Parma*” i szynka „*Parma*” mogą koegzystować na rynku kanadyjskim.

Akceptacja współistnienia dwóch systemów ochrony może potencjalnie rodzić konflikty między zobowiązaniami do ochrony oznaczeń geograficznych w ramach prawa o znakach towarowych a ochroną w ramach przepisów o oznaczeniach geograficznych. Niektórzy eksperci twierdzą jednak, że unieważnienie wcześniej zarejestrowanych znaków towarowych nie było najważniejszym celem UE w negocjacjach z Kanadą, więc o kompromis nie było trudno. Jak się wydaje, o wiele istotniejsze dla Unii Europejskiej było doprowadzenie do zaprzestania stosowania wielu nazw europejskich jako rodzajowych²³.

²¹ European Commission, Report *Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA)*, Meeting of Committee on Geographical Indications by Video Conference 17 May 2018, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/june/tradoc_156975.pdf [dostęp: 10.01.2019].

²² *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)...*, *op. cit.*, s. 142.

²³ B. O'Connor, *Geographical Indications in CETA, the Comprehensive Economic and Trade Agreement Between Canada and the EU*, http://www.origin-gi.com/images/stories/PDFs/English/14.11.24_GIs_in_the_CETA_English_copy.pdf [dostęp: 18.01.2019].

Kolejne ustępstwo na rzecz Kanady stanowi zgoda Unii na dalsze stosowanie lub zarejestrowanie na rynku kanadyjskim znaku towarowego zawierającego lub składającego się z terminów, takich jak: *Valencia Orange*, *Orange Valencia*, *Valencia*, *Black Forest Ham*, *Jambon Forêt Noire* czy *Tiroler Bacon*; dodatkowo nie jest zabronione stosowanie przez Kanadyjczyków nazwy „comté” w związku z produktami spożywczymi, których nazwy nawiązują do hrabstwa (np. „*Comté du Prince-Edouard*”, „*Comté de Prescott-Russell*”) oraz terminu „*Beaufort*” odnośnie produktów serowych wytwarzanych w okolicy obszaru geograficznego Beaufort Range (wyspy Vancouver w Kolumbii Brytyjskiej).

Warto podkreślić, że porozumienie przewiduje też dokonywanie zmian poprzez dodanie do załącznika 20-A oznaczeń geograficznych lub usunięcie tych, które przestały być chronione bądź stosowane w miejscu ich pochodzenia. Modyfikacji tych dokonuje Wspólny Komitet CETA na zasadzie konsensusu i zgodnie z zaleceniem Komitetu CETA ds. Oznaczeń Geograficznych. Równocześnie postanowiono, że co do zasady nie dodaje się jednak nowych oznaczeń do listy w załączniku 20-A, jeżeli stanowią one nazwy, które w dniu podpisywania umowy znajdowały się w odpowiednim rejestrze Unii Europejskiej, mając status „zarejestrowanych” w odniesieniu do państwa członkowskiego. Zgoda na wprowadzenie tego przepisu wydaje się niezrozumiała z punktu widzenia interesów Unii, gdyż w ten sposób pozbawiono wielu unijnych przedsiębiorców możliwości uzyskania w przyszłości prawa do rozszerzonej ochrony oznaczeń, zapewnionej na mocy umowy CETA²⁴. Dotyczy to niestety również polskich oznaczeń geograficznych, które są chronione w systemie unijnym, jednak nie znalazły się w załączniku 20-A w momencie podpisywania umowy. Wprawdzie nie są one jeszcze dobrze znane na arenie międzynarodowej, jednak mają duży potencjał rozwoju i ścisła ochrona mogłaby ułatwiać w przyszłości ich wprowadzanie na rynki zagraniczne, przynosząc oprócz bieżących wpływów, również znaczące korzyści wizerunkowe dla Polski.

Podsumowanie

Uzgodnienia dotyczące oznaczeń geograficznych zawarte w umowie CETA można ogólnie uznać za satysfakcjonujące dla Unii Europejskiej. Wcześniej, z wyjątkiem nazw win i artykułów spirytusowych, poziom ochrony unijnych oznaczeń był niewystarczający, a wiele z nich w ogóle nie było chronionych lub nie miało dostępu do rynku kanadyjskiego. Problemem był zwłaszcza fakt, że w Kanadzie wiele europejskich nazw pochodzenia uznano za rodzajowe i tym samym nie podlegające ochronie. Często stosowano je również wraz z takimi określeniami jak: „w rodzaju”, „typu”, „w stylu”, „na wzór”. Zobowiązanie się Kanady do zaprzestania stosowania tego typu określeń, a także do zakazania innych praktyk, które mogą

²⁴ *Ibidem*.

wprowadzać konsumentów w błąd co do pochodzenia geograficznego, może przynieść wymierne korzyści unijnym producentom i eksporterom żywności, których strategie marketingowe oparte są na nazwach pochodzenia geograficznego. Jednak zaakceptowanie przez stronę unijną dość licznych wyjątków od przyjętych zasad zmniejsza wartość wynegocjowanego pakietu.

Zakres ochrony w ramach CETA jest znacznie węższy niż w systemie UE i ogranicza się do oznaczeń o największym znaczeniu gospodarczym, a przy tym należących wyłącznie do określonych kategorii produktów. Liczne wyjątki powodują, że w przypadku niektórych unijnych oznaczeń ochrona nie jest ścisła. Ograniczoną ochroną objęto m.in. takie oznaczenia jak: *Feta* (*Φέτα*), *Munster*, *Asiago*, *Fontina* i *Gorgonzola*. Niekorzystny, zwłaszcza z punktu widzenia interesów Polski, wydaje się również zapis umowy mówiący, że w przyszłości nie można dodawać do listy chronionych GI tych nazw pochodzenia, które w dniu podpisywania umowy znajdowały się już w unijnym rejestrze oznaczeń chronionych. Jednocześnie jednak dla wielu unijnych producentów artykułów rolno-spożywczych porozumienie to umożliwi lepszy dostęp do rynku kanadyjskiego, a dla Unii jako całości stanowi ono również ważny punkt odniesienia podczas negocjowania kolejnych umów handlowych.

Bibliografia

- Belletti G., Marescotti A., Touzard J.-M., *Geographical Indications, Public Goods, and Sustainable Development: The Roles of Actors' Strategies and Public Policies*, „World Development” 2017, Vol. 98, s. 45–57, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2015.05.004>.
- Całka E., *Geograficzne oznaczenia pochodzenia*, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 14 C: *Prawo własności przemysłowej*, red. R. Skubisz, Warszawa 2017, s. 1–172.
- Canada-European Union Comprehensive Economic and Trade Agreement – Canadian Statement on Implementation, Government of Canada, 2019, https://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/canadian_statement-enonce_canadien.aspx?lang=eng#a25 [dostęp: 18.01.2019].
- DOOR Database, European Commission, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?locale=pl> [dostęp: 10.01.2019].
- E-Bacchus* Database, European Commission, 2018, http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e_bacchus/index.cfm?event=statistics&language=EN [dostęp: 10.01.2019].
- E-Spirit-Drinks* Database, European Commission, 2018, <http://ec.europa.eu/agriculture/spirits/index.cfm?event=searchIndication> [dostęp: 10.01.2019].
- European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development, *Agri-Food Trade Statistical Factsheet, European Union – Canada*, Brussels 2018.
- European Commission, Report *Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA)*, Meeting of Committee on Geographical Indications by Video Conference 17 May 2018, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/june/tradoc_156975.pdf [dostęp: 10.01.2019].
- Giovanucci D., Josling T., Kerr W., O'Connor B., Yeung M.T., *Guide to Geographical Indications. Linking Products and Their Origins*, Geneva 2009.

- Komisja Europejska, CETA – rozdział po rozdziale, 2018, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-chapter-by-chapter/index_pl.htm [dostęp: 18.01.2019].
- Komisja Europejska, *Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)*, https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/index_pl.htm [dostęp: 20.01.2019].
- Kompleksowa Umowa Gospodarczo-Handlowa (CETA) między Kanadą, z jednej strony, a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony*, Dz. Urz. Unii Europejskiej, L 11/23, 14.01.2017, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A0114\(01\)&from=PL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A0114(01)&from=PL) [dostęp: 18.01.2019].
- Moir H.V.J., *Understanding EU Trade Policy on Geographical Indications*, „Journal of World Trade” 2017, Vol. 51, Issue 6, s. 1021–1042.
- O’Connor B., *Geographical Indications in CETA, the Comprehensive Economic and Trade Agreement Between Canada and the EU*, 2014, http://www.origin-gi.com/images/stories/PDFs/English/14.11.24_GIs_in_the_CETA_English_copy.pdf [dostęp: 18.01.2019].
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Dz. Urz. Unii Europejskiej L 343/1 z 14.12.2012.
- Skubisz R., *Oznaczenie geograficzne jako indywidualny znak towarowy*, [w:] *Księga pamiątkowa z okazji 85-lecia ochrony własności przemysłowej w Polsce*, red. E. Wikło, Warszawa 2003, s. 85–120.
- Viju C., *CETA and Geographical Indicators: Why a Sensitive Issue?, Canada-Europe Transatlantic Dialogue: Seeking Transnational Solutions to 21st Century Problems*, CETA Policy Briefs Series, October 2013, https://carleton.ca/canadaeurope/wp-content/uploads/CETD_CETA-policy-brief_GIs_Viju.pdf [dostęp: 10.01.2019].
- World Trade Organization, *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, Part II: *Standards Concerning the Availability, Scope and Use of Intellectual Property Rights*, Section 3: *Geographical Indications*, 2009, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04b_e.htm#3 [dostęp: 10.01.2019].

Protection of the EU’s Geographical Indications in Trade Relations Between the European Union and Canada in the Light of CETA Agreement

Protection of geographical indications is an important and controversial issue in the negotiations of the European Union’s new generation trade agreements. The aim of this paper is to present and evaluate the most important provisions adopted in the area of geographical indications in The Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) between the EU and Canada (CETA), from the perspective of European commercial interests. The research was based on literature studies and the analysis of legal acts. The data on protected designations of origin from the EU databases DOOR, E-Bacchus and E-Spirit-Drinks were also analysed. The compromise on geographical indications achieved in CETA negotiations can be considered satisfactory for the European Union, which in foreign policy seeks to ensure strict protection of EU designations of origin. However, the agreement contains numerous exceptions to obligations which, in some cases, result in lower protection levels.

Key words: geographical indications, agri-food products, European Union, Canada, trade relations, CETA

Ochrona unijnych oznaczeń geograficznych w stosunkach handlowych Unii Europejskiej z Kanadą w świetle umowy CETA

Ochrona oznaczeń geograficznych stanowi ważną i zarazem kontrowersyjną kwestię negocjacyjną w umowach handlowych nowej generacji, zawieranych przez Unię Europejską. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie i ocena najważniejszych uzgodnień przyjętych w obszarze oznaczeń geograficznych w Kompleksowej Umowie Gospodarczo-Handlowej między Unią Europejską a Kanadą (CETA), z perspektywy interesów handlowych Europy. Badania zostały przeprowadzone w oparciu o studia literaturowe oraz analizę aktów prawnych; wykorzystano również dane na temat chronionych nazw pochodzenia z unijnych baz danych: DOOR, *e-Bacchus* oraz *e-Spirits-Drinks*. Kompromis dotyczący oznaczeń geograficznych osiągnięty w negocjacjach CETA można uznać za satysfakcjonujący dla Unii Europejskiej, która w polityce zagranicznej dąży do zapewnienia ścisłej ochrony unijnych oznaczeń pochodzenia. Jednocześnie umowa zawiera liczne wyjątki od zobowiązań, które w przypadku niektórych oznaczeń geograficznych skutkują obniżeniem poziomu ich ochrony.

Słowa kluczowe: oznaczenia geograficzne, produkty rolno-spożywcze, Unia Europejska, Kanada, stosunki handlowe, CETA